

УДК 355.01

В.М. Петров

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВОЄННОЇ ТЕОРІЇ ЩОДО ОЦІНКИ БОЙОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ МІЖВИДОВИХ УГРУПОВАНЬ ВІЙСЬК

У статті розглядаються питання, що пов'язані з розробкою науково-методичного апарату оцінки бойових можливостей міжвидових угруповань військ для виконання бойових завдань у сучасних військових конфліктах

Ключові слова: збройні сили, бойові дії, угруповання військ, бойові можливості, оцінка можливостей.

Вступ

Постановка проблеми. З аналізу військових конфліктів, що відбулись за останні десятиріччя, можна зробити висновок, що операції (бойові дії) ведуться переважно об'єднаними міжвидовими угрупованнями військ. Ще з античних часів відомо, що ефективність бойових дій (бою) залежить від того, наскільки успішно в ньому об'єднані зусилля всіх родів військ. У сучасних умовах об'єднання зусиль різнорідних сил провідними державами для вирішення конкретних завдань збройного конфлікту, завдяки інтенсивному розвитку інформаційних та організаційних технологій, відбувається на якісно новому рівні.

У більшості пострадянських держав, у тому числі і Україні, у даному питанні існує значне відставання, як у технічному, так і у концептуальному аспекті. Це обмежує можливості по розробці науково обґрунтованих рекомендацій з формування організаційної структури й бойового складу об'єднаних міжвидових угруповань військ (сил), вибору форм і способів їх застосування в різних збройних конфліктах як найближчої, так і віддаленої перспективи. Зокрема не розробленим є науково-методичний апарат оцінки бойових можливостей об'єднаних міжвидових угруповань військ.

Мета статті. На основі аналізу факторів, які обумовлюють відмінність призначення і бойового застосування міжвидових угруповань військ часів «холодної війни» і у сучасних умовах, сформулювати вимоги до показників бойових можливостей і методів (методик) оцінки таких показників.

Викладення основного матеріалу

Із досвіду минулих війн та конфліктів відомо, що тісна і безперервна взаємодія військ завжди мала велике значення в досягненні цілей збройної боротьби. Практично жодна операція не проводилася самостійно одним видом збройних сил (ЗС) або родом військ. При цьому, чим краще було організовано взаємодію військ на всіх рівнях управління, тим більше ефективною ставала збройна боротьба.

В процесі розвитку військового мистецтва взаємодія наповнювалася новим змістом, розширювалися її рамки і обсяг, зростала складність завдань, що вирішуються.

Західні військові теоретики вказують, що за довгі роки «холодної війни» структура та організація ЗС провідних держав світу досягли у своєму розвитку певного рівня досконалості (апогею) - стали чітко відповідати (з погляду функціональної ролі кожного виду ЗС) завданням можливих широкомасштабних воєнних дій переважно наземного характеру в Центральній Європі і морського - на Атлантиці (яка значною своєю частиною відноситься до зони відповідальності НАТО). На цей процес певний вплив зробив феномен незалежного розвитку кожного з видів національних ЗС, властивий в основному збройним силам західних держав [1].

Однак аналіз бойового досвіду військових конфліктів обмеженого масштабу, які відбувалися вже після завершення «холодної війни» показав, що колишня організація ЗС вимагає істотних перетворень. Проблемою при таких перетвореннях є наявність неефективної системи управління міжвидовим угрупованням військ, яке створюється на тимчасовій або постійній основі. Західні аналітики відзначають ряд причин існування визначеної проблеми [1]:

– недосконалість процедур управління, що склались історично і будуються на принципі переваги внутрішньовидових ієрархічних ланок підпорядкування над міжвидовими, навіть у складі одного угруповання при єдиному органі управління;

– розходження в регламентуючих документах у видах ЗС;

– відсутність єдиних, стандартизованих і уніфікованих систем озброєння та військової техніки, у тому числі зв'язку, управління, розвідки і комп'ютерного забезпечення;

– особливості і розходження у методах і формах бойової і оперативної підготовки в кожному з видів ЗС і т.п.

Сьогодні можна стверджувати, що епоха широкомасштабних війн, основу яких становила концепція тотальної війни, вичерпала себе. Очікується, що

військові конфлікти XXI століття будуть мати принципово інший, різноплановий характер [2]. Очевидно, що перехід до різнопланових збройних конфліктів має потребу в перебудові всієї системи цілей і завдань ЗС, визначає нові вимоги до їхньої структури, організації, системи озброєння і військової техніки. У свою чергу, це повинно істотно вплинути на характер взаємодії між видами, як основними складовими ЗС з метою досягнення їхнього функціонування як єдиного цілого.

Відносно швидкий перехід від домінуючої концепції тотальної (широкомасштабної) війни до широкого спектра концепцій обмежених військових конфліктів із симетричними і несиметричними силами привів до помітного відставання військової теорії від потреб практики, особливо у державах пострадянського простору.

У результаті склалася ситуація, коли в накопиченою раніше військовою наукою сукупності теоретичних знань немає відповідей на ряд важливих питань теорії і практики створення та бойового застосування об'єднаних міжвидових угруповань військ [3].

На етапі підготовки та плануванні операції міжвидового угруповання військ командувач (командир) проводить оцінювання обстановки, яке в свою чергу включає оцінювання своїх військ (сил) на підставі проведених кількісних оцінок їхніх бойових можливостей, що характеризують можливість виконання поставлених бойових завдань. Але методичний апарат, який дозволяє одержати подібні кількісні оцінки для міжвидових угруповань військ у вигляді працездатних методик і алгоритмів на цей час відсутній [4].

У розроблених раніше методиках оцінка бойових можливостей міжвидового угруповання проводилася переважно на підставі оцінки вогневих можливостей та представлялася сумою вогневих можливостей різних видів ЗС і родів військ (сил), виражених у порівнянних одиницях. Із цією метою було уведене поняття «єдиних розрахункових боєприпа-

сів». Більшість видових методик були розроблені в 70-і, 80-і роки минулого століття і зводилися до послідовного обчислення показників бойових можливостей, які були отримані наближеними аналітичними методами. Показники бойових можливостей у даних методиках так чи інакше пов'язані із завданням збитків противнику з урахуванням досяжності та маневру засобами доставки і засобами вогневого ураження противника. Подібне спрощення було в деякою мірі припустимим в умовах широкомасштабної війни, спрямованої на знищення противника і стає малоприматним в умовах сучасних обмежених збройних конфліктів з різноманітними цілями.

В умовах сучасного обмеженого збройного конфлікту, показники бойових можливостей пов'язані з нанесенням противникові збитку не забезпечують адекватного опису цілей операції (бойових дій). В загальній постановці, часткові показники бойових можливостей повинні характеризувати виконання більш складних задач, пов'язаних з впливом на життєво важливі "центри" противника при мінімальних втратах своїх військ і небажаних побічних впливів на мирне населення і навколишнє середовище. Вплив може складатися, наприклад, у порушенні функціонування певних об'єктів противника, можливо без фізичного, а лише шляхом функціонального ураження, що вже саме по собі може зірвати прийняття або реалізацію противником рішення, яке може істотно вплинути на розвиток конфлікту.

Досягнення більш складних і різноманітних цілей вимагає і більш складної структури системи оцінки бойових можливостей. У структуру бойових можливостей міжвидового угруповання військ повинні включатися, наприклад, можливості розвідувально-інформаційного забезпечення, можливості сил, на озброєнні яких перебувають спеціальні системи озброєння, наприклад, функціонального або не летального ураження і ін. В табл. 1 наведені основні характеристики міжвидових угруповань військ за періодами їх розвитку.

Таблиця 1

Основні характеристики міжвидових угруповань військ за періодами їх розвитку

Періоди	Основні характеристики міжвидових угруповань військ (МВУВ)			
	Характерний масштаб застосування МВУВ	Воєнно-теоретична база: створення МВУВ управління	Показники бойових можливостей МВУВ	Методи оцінки бойових можливостей МВУВ
1	2	3	4	5
70-80 роки XX ст.	Континентальний ТВД	Оптимізація бойового складу, виходячи з цілей і задач застосування за призначенням. Теорія централізованого ієрархічного управління, організації взаємодії видів і родів військ на всіх рівнях управління	досяжність; вогнева продуктивність; маневреність	Наближене ручне графоаналітичне математичне моделювання

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5
XXI ст.	Обмежена операційна зона (район), окремі міста і т.п.	Забезпечення гнучкості та адаптивності у широкому спектрі загроз. Теорія адаптивного управління, самоорганізації	інформаційне забезпечення; швидкість циклів управління; досяжність важливих центрів противника для високоточного вогневого, функціонального, інформаційного ураження	Комплексне математичне моделювання з використанням інтелектуальних інформаційних технологій

Таким чином, оцінка бойових можливостей міжвидових угруповань військ на основі часткових методик оцінки бойових можливостей окремих військ (сил) не дозволяє виявити найбільш важливі системні ефекти, пов'язані із взаємним впливом різнорідних військ (сил) на загальну ефективність їх сумісного застосування.

Складність та висока динамічність зв'язків, які виникають між різними складовими угруповання в процесі ведення бойових дій не дозволяє спростувати їх опис нижче допустимої межі. Для з'ясування цієї межі потрібно проведення глибоких наукових досліджень.

Крім того, розробка методів оцінки бойових можливостей міжвидових угруповань військ в сучасних військових конфліктах потребує проведення комплексного математичного моделювання з використанням новітніх інтелектуальних інформаційних технологій.

Висновки

1. Методики оцінки бойових можливостей міжвидових угруповань військ на початковому етапі розробки можуть бути сформовані за результатами проведення комп'ютерного моделювання з використанням комплексних математичних моделей та новітніх інтелектуальних інформаційних технологій.

Використання таких моделей дозволить враховувати міжвидові зв'язки в різноманітних системах управління і самоуправління.

2. Можливості спрощення методик оцінки бойових можливостей міжвидових угруповань військ до сукупності графоаналітичних моделей, як це було раніше, потребують окремих досліджень і, скоріш за все, будуть мати дуже обмежену область використання.

Список літератури

1. Печуров С.Л. *Англо-саксонская модель управления в военной сфере: история и современность*. – М.: Научная книга, 2005. – 232 с.
2. Кириченко С.О. *Тенденції розвитку збройної боротьби та форм і способів застосування угруповань військ* / С.О. Кириченко // *Наука і оборона*. – 2006. – № 4. – С. 39-43.
3. Микрюков В.Ю. *Теория взаимодействия войск*. – М.: Вузовская книга, 2002. – 240 с.
4. Щербаков Е.С. *Метод количественной оценки эффективности взаимодействия участников воздушной операции* / Е.С. Щербаков, В.Г. Гончаров // *Военная мысль*. – 2009. – № 4. – С. 9-12.

Надійшла до редколегії 6.05.2015

Рецензент: д-р техн. наук, доц. О.Б. Котов, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ВОЕННОЙ ТЕОРИИ ОТНОСИТЕЛЬНО ОЦЕНКИ БОЕВЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ МЕЖВИДОВЫХ ГРУППИРОВОК ВОЙСК

В.Н. Петров

В статье рассматриваются вопросы, связанные с разработкой научно-методического аппарата оценки боевых возможностей межвидовых группировок войск для выполнения боевых задач в современных военных конфликтах.

Ключевые слова: вооруженные силы, боевые действия, группировка войск, боевые возможности, оценка возможностей.

TOPICAL ISSUES OF MILITARY THEORY IN ASSESSMENT OF COMBAT CAPABILITIES OF JOINT FORCE GROUPINGS

V.M. Petrov

Issues connected with development of scientific and methodical assessment instrument of combat capabilities of joint force groupings for implementation of urgent tasks in modern soldiery conflicts are examined in the article.

Keywords: military powers, military operations, force grouping, combat capabilities, capabilities assessment.